

Аравійська пустеля
Валентин Чемерис

Жив собі та був собі...

А втім, це тільки в казках так починається – жив собі та був собі, – а в нас не казка, а щонайправдивіша, можна б сказати, невигадана повість про дивного-предивного лелечича, котрий виріс на хаті в діда Щедрія в літо тисяча дев'ятсот вісімдесят четверте.

У селі, що стоїть при самому впадінні блакитної Орільки в голубу Оріль, ще й досі розказують, як дід Щедрій та навчив у те літо молодого лелечича людської мови. Дивина, та й годі! Буцімто однієї вітряної ночі випало з гнізда лелеча, котре й літати ще не тямало, і скотилося з хати аж у двір. От старий його підібрав, виходив, як дитину, і назад у лелече гніздо посадив. Звідтоді, розказують дідові односельці, те лелеча й заговорило по-людському.

Так це було чи ні, я достеменно не відаю, але молодий орільський лелечич, з яким я познайомився того літа під час своїх рибальських мандрівок по Приоріллю, і справді розумів мову людську. Хоча виду, звісно, і не подавав. Та коли дід Щедрій, накосивши в березі трави (а він любив застеляти в своїй хаті долівку молодю травю), сказав йому: "Ходімо, Лельку...", птах кивнув головою на знак згоди і рушив з дідом до села. Так вони і йшли левадою: старий помаленьку дріботів собі з мішечком трави за плечима, а поруч з ним крокував цибатий лелечич. Як відставав, то, змахуючи крилами, підбігом наздоганяв старого і знову йшов поруч. Старий щось до нього гомонів, а білий птах схвально кивав головою й іноді навіть жваво тріскотів червоним дзьобом – щось дідові по-своєму, по-лелечому говорив. А дід, слухаючи його, вигукував: "Та ну-у?!."

"Еге, – сказав я сам собі і щось було, пригадую, з цього приводу подумав, але тут у мене клюнуло, поплавець пірнув, і я чимскоріш схопився за вудку. І такого краснопера витягнув, що коли б поруч були рибалки, то вони б тільки позаздрили мені. Не встиг я краснопера і з гачка зняти, як на другій вудці поплавець – хить-хить!.. І хутко зник під водою... І тут почався такий кльов, що я враз забув і про діда Щедрія, і про його дивного-предивного лелечича, бо справжній рибалка, коли в нього клює, про все на світі забуває.

Вже в надвечір'я, поспішаючи на останній автобус, на хвилю забіг до старого. Оскільки я вже не мав часу на бесіду, то у двір не зайшов, а лише на ворота сперся та й кажу:

– Діду Тарасе, і як це вам вдалося так здорово навчити лелечича, що він навіть людей розуміє?

Тут дід Щедрій почав напускати туману, що все то байки людей, охочих до теревенів, що він нарочито не вчив лелечича людської мови. Виходжуючи його після падіння з даху, він лише гомонів до лелечати, як до дитини, ну хіба ще казками його забавляв... Якими!.. Та тими, що колись синові своєму, як він маленьким був, розказував. А більше нічого такого... А Лелько (так старий назвав те лелеча) і навчився розуміти мову людську.

(Забігаючи наперед, скажу, що я консультувався у відомих фахівців — біологів, орнітологів та інших учених,— і вони авторитетно запевнили: все, що говорить дід Щедрій, чистісінька правда. Бо коли до пташини там, а чи до звірини ставитись по-людському, то пташина та, а чи звірина, і справді легко навчаться розуміти людей. Навіть з півслова).

— Таке воно тямковите вдалося,— запевняв мене старий, поглядаючи на свою хату, де у великому гнізді вже всідалося на ніч лелече сімейство (тільки глава того сімейства — старий лелекун — задумливо стояв на бовдурі: він завжди на ньому стоячи ночує).— Скажу тобі по секрету,— додав дід Щедрій,— лелеки — дуже мудрий народ, розуміють, що й до чого. І до грамоти зело вдатні.

Я, пригадую, ще щось хотів було запитати старого, ало на сусідній вулиці вже мелькнув автобус. Квапно попрощавшись з дідом, я бігцем подався до зупинки, бо сьогодні мав їхати в одне термінове відрядження і, отже, затриматись бодай на ніч у діда Щедрія аж ніяк не міг... Але пообіцяв йому, що неодмінно, як тільки-но владнаю справи, то заскочу до нього в гості та заодно й порибалю на Орелі, і про Лелька поговоримо...

Давно відомо: не так воно складається, як гадається.

За невідкладними справами та клопотами, за суєтою суєт усе ніяк не міг я знайти часу, щоб з'їздити в те село та на писати щось про крилатого дідового вихованця. А воно ж як заніколиться, то надовго. Одне слово, так я закрутився, що незчув, як і літо збігло. Коли ж нарешті вибрався, то лелеки вже полетіли в теплі краї. З ними полетів і Лелько, лишивши дідові Щедрію таку свою адресу: Африка, Кенія, район озера Вікторія, колонія приорільських лелек, Лелькові, котрий виріс на хаті в діда Щедрія...

Я переписав ту адресу до блокнота і вже вдома написав Лелькові листа. (Тільки не думайте, будь ласка, що все це казка чи фантастика якась, ні. Все це чистісінька правда, у мене в блокноті — я вам при нагоді його якось покажу — й досі зберігається Лелькова адреса. Лелеки, щоб ви знали, дуже грамотні і дуже люблять писати листи. Особливо, коли зимуючи в Африці, скучують за своїм краєм).

Отож, я написав Лелькові в Африку (в листі нагадав про нашу зустріч у Приоріллі, про своє знайомство з дідом Щедрієм), і по якомусь там часі (здається, через місяць) від Лелька надійшов лист. Справжній-справжнісінький. У конверті, з грифом "авіа", з кенійськими марками, на яких була зображена савана, дерево баобаб і страус на передньому плані. Лист навіть був проштемпельований поштою. І ось що написав у тому листі Лелько (якщо хто з читачів поцікавиться листом, то він зберігається у мене, і я можу показати його бажаючим. І навіть дам потримати лелечий лист у руках):

"Як я живу?... А так, як і всі лелеки,— зимую в Африці. Стою оце на спині в одного місцевого бегемота, котрий, рятуючись від спеки, по самі вуха заліз у руду болотяну муляку та й спить стоячи. І все йому ніпочім. Бо він вдома, і спішити йому нікуди. І мріяти ні про що, тож і спить. А я стою в нього на спині, і мариться мені, буцімто я не в Африці, а вдома, у далекому-далекому звідси краї. І ніби переді мною не вигоріла савана з білими кістками буйвола під баобабом, а рідний, зелений і ніжний край, де

в Оріль впадає Орілька... Бачу село в садках, верби бачу на леваді зеленій, де чинно та гречно походжають мої друзі-лелеки. Крайньою від левади стоїть очеретом крита хата діда Щедрія, а на його хаті бачу гніздо мого батька. У ньому я народився і виріс. Оте саме гніздо, з якого я колись у буряну і чорну ніч випав і впав аж у двір, де мене підібрав і виходив дід Щедрій. І бачу, як над гніздом, над дідовою хатою, над селом, над садками й полями, над Орільлю з Орількою, над усім тим світом висить дзвінке блакитне небо, у якому я колись вчився літати. І гудуть у небі, як у дзвони, молоді приорільські вітри, і їхній дзвін бринить у мені й досі... У нашому великому гнізді, яке починав мостити колись ще мій прадід, а дід з батьком ми розширили його та підновлювали, крім мене, було ще сестрички. Та навіть учотирьох усе одно було просторо, спекотні дні, коли сонце сягало zenіту і припікало аж мама розправляла над нами свої великі крила, і нам, чатам, так хороше було сидіти в затінку, що їй дарували мамині крила... А тато, коли ми були ситими, стояв на одній нозі на гребні даху і все про щось поважно думав. Як над хатою пролітав знайомий лелека, тато радо вітав його – закидав голову за спину, змахував крилами і тріскотів дзьобом. У нас, лелек, це найшанобливіше вітання...

А ночами, коли було вітряно чи прохолодно, ми ховалися під мамині крила, як ото ховаються курчата під квочку. Проснешся, бувало, серед ночі, висунеш голову з-під маминого крила, глянеш, а прямо над тобою висить щось чорне-пречорне і дивиться на тебе тисячами блискучих очей.